

PESMA
Politik, Ekonomik ve Sosyal Arařtırmalar Merkezi

Seçim Öncesinde Verilerle Türkiye Ekonomisi – 1: Reel Ekonomi

Mücahit ÖZDEMİR
Nisan 2015

Giriş

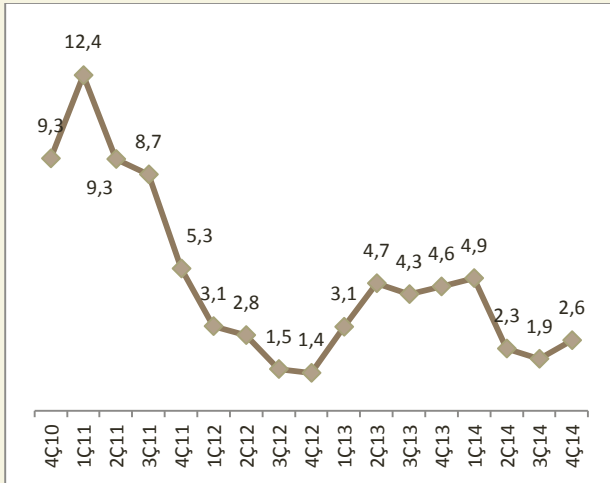
7 Haziran genel seçimleri öncesinde ekonomiye yönelik vaatler en dikkat çeken alan. Hükümetin sık aralıklarla açıkladığı teşvik paketleriyle birlikte diğer partilerin vaatleri bu seçimin ana konusunu ekonominin belirleyeceğini gösteriyor. Yurtdışında TL'nin dolar karşısında 2013 Mayıs ayında başlayan hızlı değer kaybı, bu sene başından beri daha da artış göstermekte ve Dolar/TL kuru her hafta yeni bir rekor kırmaktadır. Bu durum özellikle kur kaynaklı birçok kriz yaşamış olan ülkemizde her kesim tarafından yakından takip edilmektedir.

2015 yılının ilk çeyreğine ilişkin verilerin bir kısmı açıklandı ve büyümenin nasıl olacağına yönelik bazı ipuçları vermekte. 2014 yılsonundaki görece iyi fakat büyüme potansiyelimizden uzak %2,9'luk büyüme rakamı önümüzde dururken, bu seneki büyümenin ne olacağı merak konusu. Birkaç bölüm halinde çalışmamızda ilk olarak reel ekonomiye yönelik açıklanan son veriler analiz edilecektir. Gelecek haftalarda ise Dış sektör (dış ticaret, ödemeler dengesi, petrol fiyatları), mali sektör (merkezi yönetim borç stoku, bütçe), Piyasa, Fiyat Gelişmeleri ve TCMB Politikası (enflasyon, borsa, kur, para politikası) verileri incelenecektir.

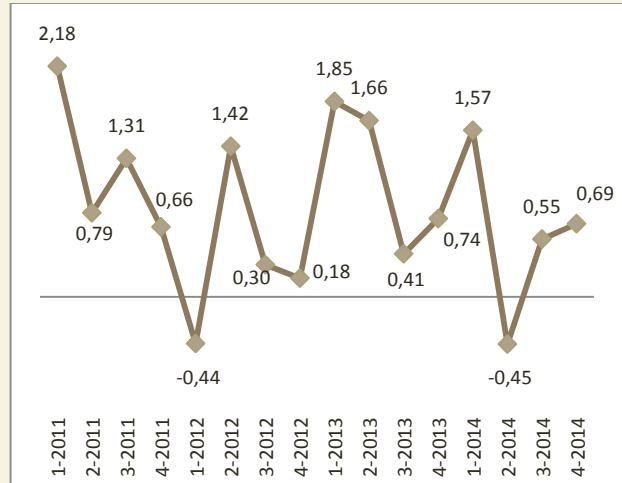
-REEL EKONOMİ-

GSYH Büyümesi

Türkiye ekonomisi 2014 yılının son çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre %2,6 büyüme gösterdi ve yıllık büyüme %2,9 oldu. 2014 yılında büyümeye en büyük katkıyı dış ticaret ve iç tüketim yaptı. Hem kamu hem de özel yatırımların büyümeye katkısı çok düşük oldu. Beklentilerin hafif üzerinde gelen son çeyrek büyümesi ile yıllık büyüme 2015-17 Orta Vadeli Program'da (OVP) hedeflenen %3,3'lük beklentinin altında kaldı (2014-2016 OVP'de hedef %4'idi). Her ne kadar yurtdışındaki olumsuz atmosferi dikkate aldığımızda ve diğer gelişmiş ülkelerin büyümeleri ile kıyas ettiğimizde göreceli olarak iyi bir performans olsa da Türkiye'nin istihdamının devam etmesi ve 2023 hedefleri ulaşılması açısından istenen bir sonuç olmadığı aşikardır.

Grafik 1: Türkiye GSYH Büyümesi
(Geçen senenin aynı dönemine göre değişim,%)
Kaynak: TÜİK verilerinden derlenmiştir.

Grafik 2: Türkiye GSYH Büyümesi
(Bir önceki çeyreğe göre değişim, mevsimsellikten arındırılmış, %)

En büyük ticaret ortaklarımızdan Avrupa Birliği ülkelerinin neredeyse hiç büyüme göstermediği geçen sene, yakın komşularımızda yaşanan problemlerle birlikte ülkemiz ekonomisini derin etkiledi ve etkilemeye devam etmektedir. Ayrıca 2013 yılının hemen sonunda başlayan yurtdışındaki belirsizlikler ve

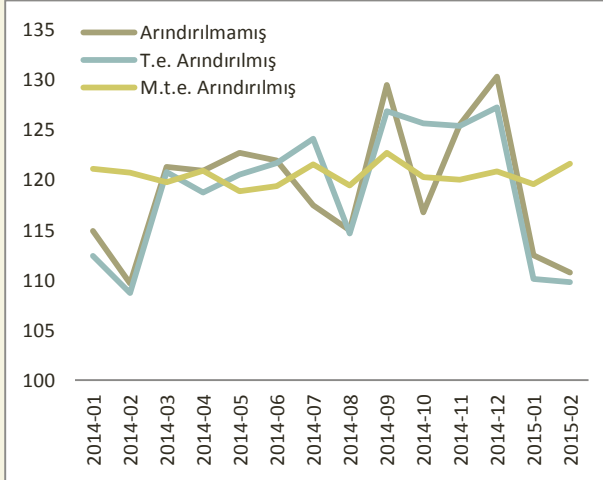
siyasi gelişmeler, gergin iki seçim geçirilmesi ekonominin yavaşlamasına neden olan diğer nedenlerdir. Tüm bu olumsuzluklara rağmen mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış çeyreksele büyümenin %0,7 ile pozitif olması olumlu değerlendirilebilir.

Burada GSYH verisinin üç ay gecikme ile açıklandığını belirtmemiz gerekiyor. Bu nedenle bu rakamlar geçmişteki durumu yansıtmakta ve eğer beklentilerden çok büyük bir sapma göstermemişse çok fazla analiz edilmeye gerek duyulmamaktadır. Yapılacak yıllık büyüme tahminlerine bir baz oluşturmaktadır. ABD'nin büyüme verilerine yönelik üç tahmin açıklanmaktadır. Şöyle ki dönemin bitişini (Örn. Mart sonu) takip eden ayın sonunda (Nisan sonu) ilk tahmin, ikinci ayın sonunda ikinci tahmin ve üçüncü ayın sonunda nihai veri açıklanmaktadır. Bazı dönemlerde tahminler arasında bazen ciddi denilebilecek sapmalar olmakla birlikte büyük oranda trende ilişkin çok gecikme olmadan bir fikir vermektedir. Belki bizde de bu yöntemin uygulanması GSYH verilerinin daha etkili olmasını sağlayabilir.

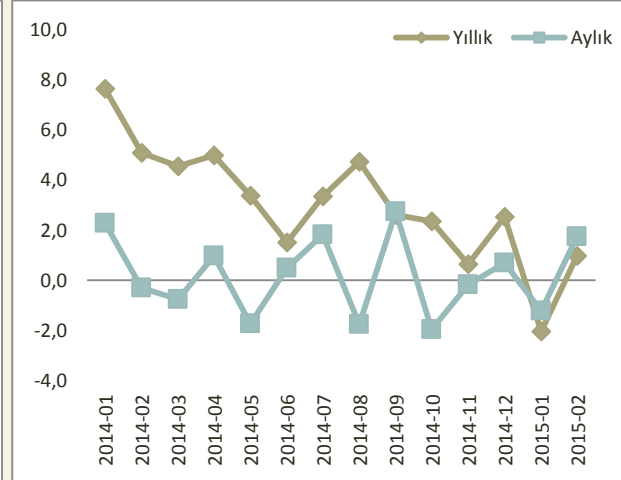
Ekonominin geçen seneki durumuna hızlı bir bakış yaptıktan sonra 2015 yılında reel ekonominin ne durumda olduğunu anlayabilmek için aylık olan veriler aşağıda incelenmektedir.

Sanayi Üretim Endeksi

Ekonominin temel dinamiklerinden birini sanayi oluşturmaktadır. 2014 yılsonunda sanayinin toplam GSYH içerisindeki payı %24'tür ve bu nedenle sanayi üretimi rakamları GSYH için bir öncü gösterge niteliği taşımaktadır.

Grafik 3: Sanayi Üretim Endeksi (2010=100)
Kaynak: TÜİK verilerinden derlenmiştir.

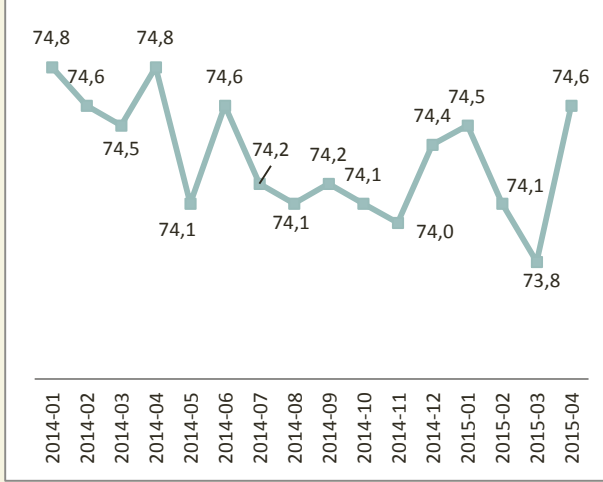
Grafik 4: Sanayi Üretim Endeksi Değişimi (%)

TÜİK tarafından aylık olarak açıklanan verilere göre Şubat ayında sanayi üretim endeksi aylık bazda 1,7 artarken yıllık büyüme %1 olarak gerçekleşti. Ocak ayında ise sanayi üretiminde yıllık bazda %2,1'lik bir daralma meydana gelmiştir. İlk iki aya baktığımızda sanayi üretiminin düşük seyretmeye devam ettiğini görmekteyiz. Mart ayı rakamlarının da bu yönde gelmesi ekonominin ilk çeyrekte de istenilen büyümeyi sağlayamadığını ortaya koyacaktır.

Kapasite Kullanım Oranı ve Reel Kesim Güven Endeksi

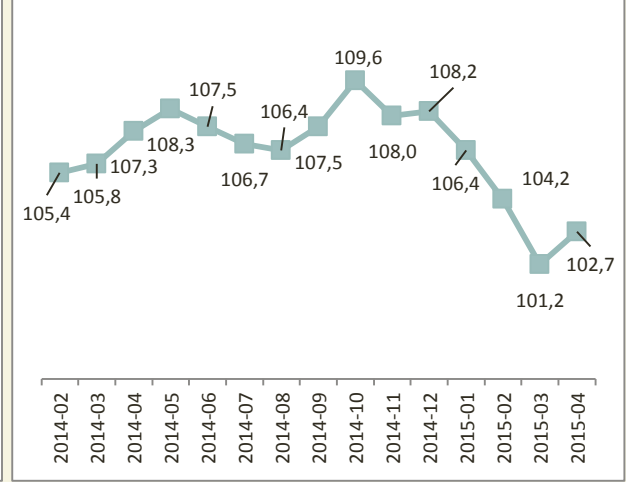
TCMB tarafından 2000'den fazla işyerinin katılım ile aylık olarak açıklanan kapasite kullanım oranı (KKO) ile işyerlerinin mevcut kapasitelerinin ne kadarını kullandıkları incelenmektedir. Mevsimsellikten

arındırılmış verilere baktığımızda Nisan ayında KKO'nun 73,8'den 74,6'ya yükseldiğini görmekteyiz. Nisan verisi ile birlikte ocak ayından beri devam eden düşüş tersine dönmüş oldu.

Grafik 5: Kapasite Kullanım Oranı (%)

Kaynak: TCMB verilerinden derlenmiştir.

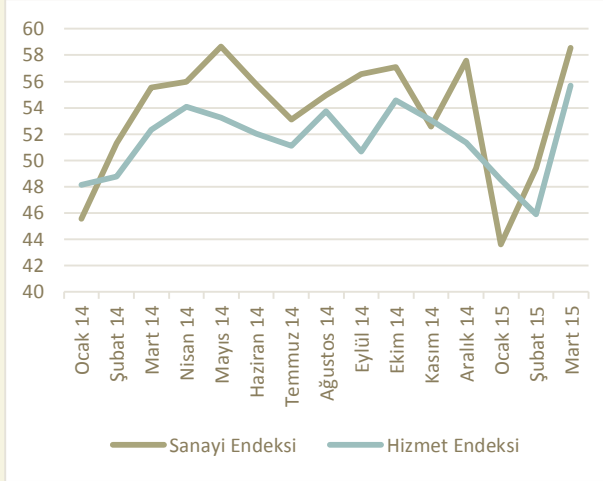
Grafik 6: Reel Kesim Güven Endeksi

Yine TCMB tarafından aylık olarak yayınlanan Reel Kesim Güven Endeksi verisi bir önceki aya göre 4,4 artış göstererek 107,9 seviyesine yükseldi. Mevsimsellikten arındırılmış veri ise 1,5 puan arttı ve 102,7 oldu. Endeksi oluşturan anket sorularına ait yayılma endeksleri incelendiğinde, son üç aydaki toplam sipariş miktarı, gelecek üç aydaki üretim miktarı, gelecek üç aydaki toplam istihdam miktarı, mevcut toplam sipariş miktarı, genel gidişat, sabit sermaye yatırım harcaması ve mevcut mamul mal stoku miktarına ilişkin değerlendirmeler endeksi artış yönünde etkilerken, sadece gelecek üç aydaki ihracat sipariş miktarı endeksi azalış yönünde etkiledi. Yılbaşından bu yana düşüş trendinde olan endeksin nisan ayında pozitifte dönmesi reel kesimin ekonomiye yönelik beklentilerinin olumlu olmaya başladığını göstermektedir. Tabii ki bu durumun en azından Mayıs ayı verisinde de gözlemlenmesi sağlıklı bir değerlendirme yapmamızı sağlayacaktır. Burada şunu da belirtmemiz gerekmektedir ki endeksin tüm olumsuzluklara rağmen 100'den büyük olması -yani iyimser durum (100'den küçük kötümser, 100'e eşit olması istikrarlı durumu göstermektedir)- önemlidir.

SAMEKS (Satın Alma Müdürleri Endeksi)

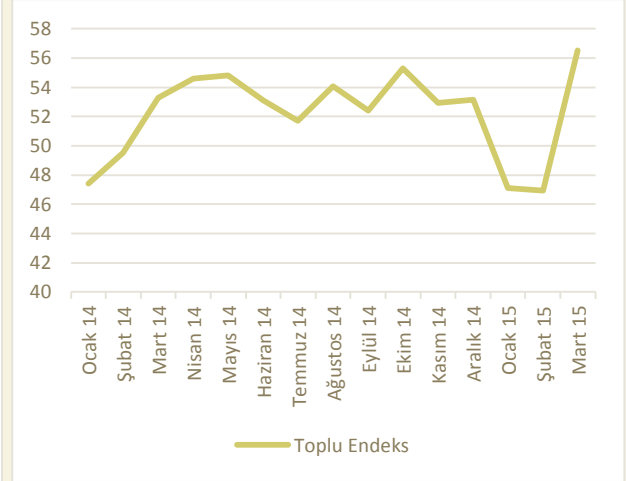
MÜSİAD tarafından bir yıllık test aşaması sonrasında 2013 yılının başından itibaren aylık olarak yayınlanmaya başlayan SAMEKS, *sanayi ve/veya hizmet sektörlerinde faaliyet gösteren işyerlerinin, ekonomik faaliyetlerinin gidişatına dair değerlendirmelerini temel alarak, Türkiye ekonomisindeki gelişmelere ilişkin zamanında ve revizyona gerek duyulmayacak bir veri aktarımını amaçlamaktadır*¹. Her ay en az 500 MÜSİAD üyesi ile gerçekleştirilen anket ile ekonominin hizmet ve sanayi sektörlerine ilişkin önemli bir veri oluşturulmuştur. Endeksin 50'nin altında olması kötü yönde, üzerinde olması ise bir iyiyeye gidiş olduğunu ortaya koymaktadır.

¹ <http://www.sameks.org/sameks-hakkinda-amac-4.html>

Grafik 7: SAMEKS (Sanayi, Hizmet Endeksi)

Kaynak: MÜSİAD SAMEKS verilerinden derlenmiştir.

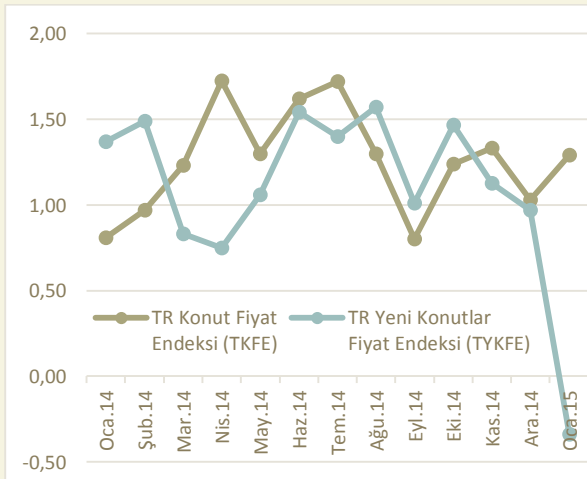

Grafik 8: SAMEKS Toplu Endeksi

Mart ayına ilişkin açıklanan verilere göre sanayi endeksi bir önceki aya göre 9,15 puan artarak 58,56'ya, hizmet endeksi ise 9,76 puan artarak 55,69'a yükselmiştir. Sanayi ve hizmet sektörlerini içeren SAMEKS bileşik endeksi ise 9,59 puan artarak 56,52 değerine çıkmıştır. Ocak ayında 47,11 değeri ile kötümser duruma inen endeks değeri Mart ayında tekrardan 50'nin üzerine çıkmış ve ekonomik aktivitenin yeniden arttığını göstermiştir.

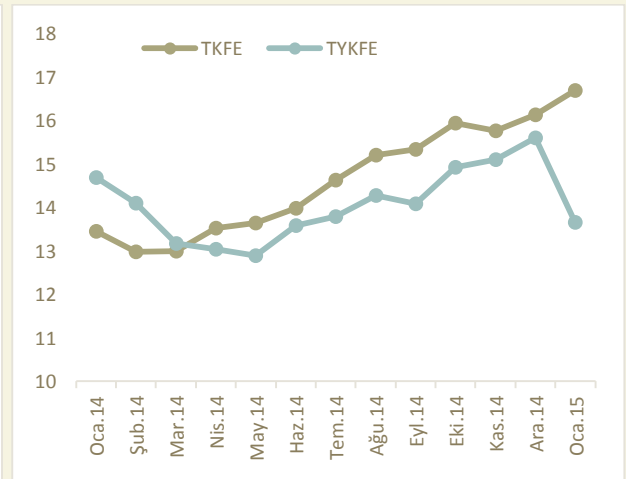
Konut Fiyat Endeksi

TCMB tarafından Türkiye konut piyasasındaki fiyat değişimlerinin takip edilmesine yönelik, ülke genelini kapsayan bir endeks hesaplanmaktadır. Hem mevcut konutların (TKFE) hem de yeni konutların (TYKFE) fiyatlarına yönelik her ay düzenli olarak 2010 yılı baz alınarak endeks açıklanmaktadır. Konut fiyatları özellikle 2007 yılında yaşanan mortgage krizi ile birlikte daha büyük önem taşıyan bir veri haline gelmiştir. Türkiye açısından da konut fiyatları varlık balonu oluşup oluşmadığına yönelik yakından takip edilmektedir. Ocak ayı itibarıyla açıklanan verilere göre yeni konut fiyatlarında uzun bir süre sonra ilk defa bir gerileme (-%0,34) görülmüştür. TKFE'lerde ise %1,29'luk artış meydana gelmiştir.

Grafik 9: Türkiye Konut Fiyat Endeksi (Aylık değişim, %)

Kaynak: TCMB verilerinden derlenmiştir.

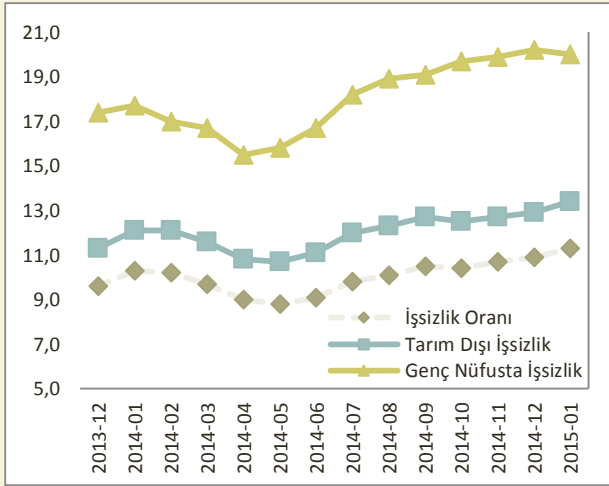

Grafik 10: Türkiye Konut Fiyat Endeksi (Aylık değişim, %)

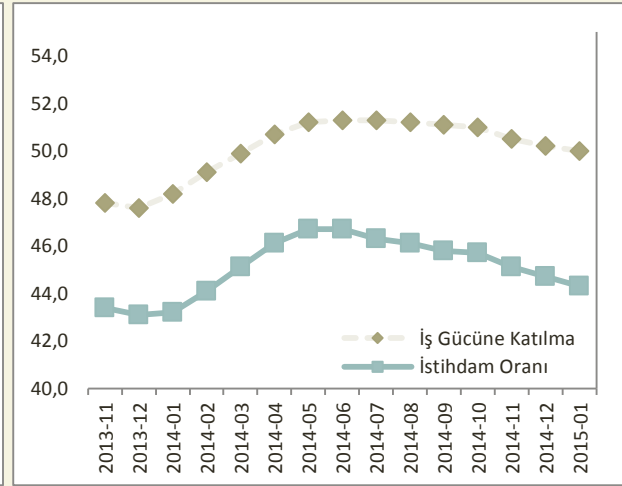
Yıllık endeks değişimlerine baktığımızda ocak ayında TYKFE’i %13,66, TKFE ise %16,70 artış göstermiştir. Ocak ayındaki hem aylık hem de yıllık gerilemede ekonomideki yavaşlama ile birlikte mevsimsel etkilerin de etkili olduğu düşünülebilir. Çünkü sert geçen kış koşulları konut müşterilerinin banka kredilerine olan taleplerinde yavaşlamaya neden olması büyük ihtimaldir.

İşsizlik

Son açıklanan 2015 yılın Ocak dönemi (Aralık 14-Ocak-Şubat 15 ayları) istihdam verilerine göre 2014 Mayıs’ından beri artış gösteren işsizlik oranı %11,3’e yükseldi. Bu rakam 2010 Nisan verisinden beri görülen en yüksek seviye. Ekonominin yavaşlaması ile birlikte gecikmeli göstergelerden biri olan işsizlik rakamlarında bir yükselme beklenmekteydi. Bu duruma kötü hava koşullarının tarım sektörü üzerindeki etkisi, Suriyeli mültecilerin de eklenmesiyle yükselen işgücüne katılım da neden olan faktörlerden. Tarım dışı işsizlik de Ocak döneminde Aralık 2014’e göre 0,5 artarak %13,4’e yükselirken, genç işsizlik bu dönemde bir miktar gerileyerek %20,0 olarak gerçekleşti.

Grafik 11: Türkiye İşsizlik Oranı (%)
Kaynak: TÜİK verilerinden derlenmiştir.

Grafik 12: İstihdam, İşgücüne Katılım Oranları (%)

Ocak döneminde işsizlik verilerindeki bu bozulmanın yanında mevsimsellikten arındırılmış verinin 0,1 puan azalışla %10,3 olmasının da not edilmesi gerekmektedir. Yavaşlayan ekonomi ile birlikte ilerleyen dönemlerde de işsizlik oranının bir miktar daha artması beklenebilir.

SONUÇ

Türkiye’de reel ekonomiye yönelik açıklanan verilere baktığımızda yılın ilk çeyreğinin istenen şekilde geçmediği ortadadır. Yılın ikinci yarısının başına ilişkin açıklanan Nisan verilerinde ise reel ekonominin bir miktar toparlanma içine girdiği görülmekte fakat bu durumun ilerleyen birkaç ay verileri ile de desteklenmesine ihtiyaç vardır. Özellikle yıllık büyümemize son dönemlerde ciddi katkı yapan dış ticaret incelendiğinde ilk çeyrek GSYH büyümesinin ne yönde olacağı daha iyi anlaşılacaktır. Fakat genel olarak ekonomideki yavaşlama eğiliminin devam ettiği söylenebilir.